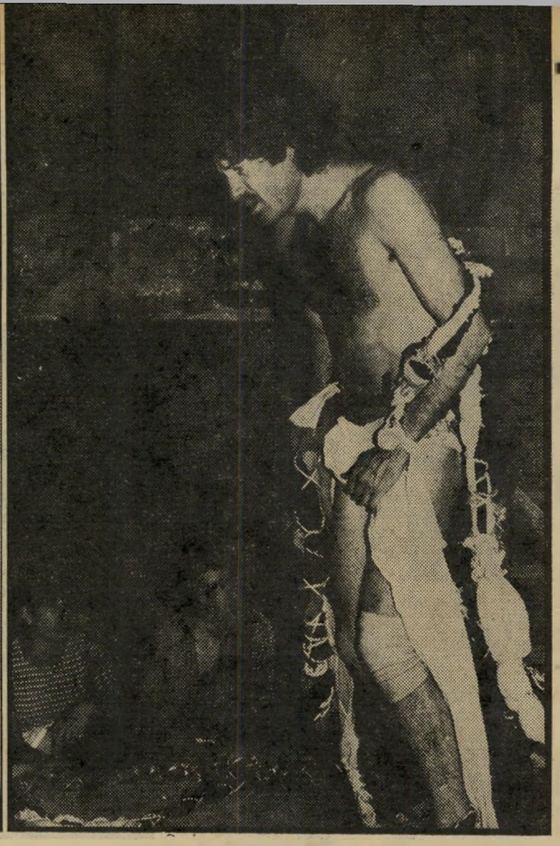

(המשך מעמוד 27)

מתון: האספסוף מתפרע ,ברחובות. מה יכולה הסנהדרין לעשות?

קנאי: העם מציג לנו שאלה, ואנחנו חייבים לתת לו תשובה. אני מציע ש־נאסור על כל אדם מישראל לאכול פיתם של גויים, חלבם, גבינתם, יינם, חומצם.

מתון: נגזור גם על צירם, על מילו־תיהם...

קנאי: השעה היא שעת חירום, וצריך לקבל החלטות. אני מציע —

מתון: רוב חברי הסנהדרין אינם כאן. כל חסידי בית־הלל, וגם המתונים מבית־שמאי — אינם!

קנאי: כי הם מתרוצצים בשעה זו בעיירות ובכפרים, ואוספים כסף כדי ל־רצות ולהרגיע את פלורוס!

מתון: הנוכחים פה הם מיעוט מתוך חברי המועצה!

קנאי: הרוב משמיע את קולו ברחוב! ועכשיו הרגע שאנחנו —

מתון: איזה תוקף יהיה להחלטות ש־יתקבלו על־ידי מיעוט?!

קנאי: יהיה תוקף! אני חוזר ומציע: המועצה אוסרת על יהודים לאכול פיתם של גויים, גבינתם, יינם, לדבר בלשונם... אין גוי שהוא צדיק. כל הגויים — טמאים.

מתון: וגוי המציל נפש?

קנאי: שב וחכה לגויים שיצילו אותך!

מתון: קום נגד כל הגויים, ונראה מי יציל אותך.

קנאי: הקדוש ברוך הוא. אנחנו עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב. עמנו מוקף אויבים ושונאים, ואדוני לבדו יושי־ענו מידם. אני מציע לגזור על מתנותיהם של גויים —

מתון: ומה תעשה בגויים שגרים ב־ירושלים? לא תקנה מהם? לא תמכור להם? לא תדבר איתם? לא תישא ולא תיתן עימהם? והלא נאמר: לא תעשוק את הגר, כי גרים הייתם בארץ מצרים.

קנאי: לא! אני בעד קיום ההלכה שאסור לגוי להתגורר בירושלים. עלינו לגרש את כל הגויים מירושלים, ולטהר אותה מטומאתם. הטוב בגויים — הרוג!

מתון: אתם תביאו מילחמה בין ישראל לכל העמים!

קנאי: אני לא פוחד מכל העמים.

מתון: ואם הגויים ינהגו כמונו — כמוך — מה יהיה גורלם של היהודים החיים בקרב הגויים?

קנאי: ישראל, בטח באדוני. אם נמלא את מיצוותיו — כל רע לא יאונה לנו!

בוכם: אתם מורידים את היהדות ל־מדרגת חוזה של סוחרי סידקית בין ישראל לקדוש־ברוך־הוא! אנחנו נמלא את חלקנו בחוזה, ונקיים את מיצוותיו, והוא ימלא את חלקו בחוזה, ויציל אותנו מכל הצרות שנמיט על עצמנו?

כוכם: ישראל, בטח באדוני (מתחילה התגודדות של הקנאים, כשכולם יוצרים מחנה אחד מול המתון).

מתון: אתם מחללים את השם!! אתם ממיטים חורבן על העם ועל הארץ! מעשה התקיפה שלכם אינו חוקי! אתם, הקנ־אים, התאספתם פה בחשאי בלא־ייתו של חנניה בן חזקיה בן־גרון: זאת אינה אסי־פה חוקית של המועצה! רוב חברי הסנהד־רין נעדרים! לחוקים שאתם מבקשים ל־חוקק היום אין תוקף, ואין להם אחיזה ב־תורת ישראל! אתם רוצים לאסור על מתנותיהם של נוכרים? מה תעשו בקורבן הקיסר? תידחו אותו?! תאסרו על הכהנים להקריבו? הלא זאת מילחמה! ומילבד זה, אבותינו הירבו לפאר את ההיכל במתנות בני־ניכר, והיו מקבלים ברצון נדבות עמים זרים, ולא עלה על ליבם לבעוט בזבחי איש ואיש, ואתם מבקשים להוציא את חרב הרומאים מנדנה?! הנשמע כזאת, ש־רק בקרב היהודים בילבד אסור לבן הנכר להקריב לאלוהים ולהתפלל אליו?! העם לא יעמוד בגזירות שלכם ולא יקיים אותן! אם אתם רוצים לחוקק חוקים חדשים — תכנסו את הסנהדרין כהלכה — — —

(הקנאים סוגרים על המתון. שולפים סכיני־הם מתחת לגלימותיהם, דוקרים אותו ל־מוות. גופתו נופלת ביניהם)

שריפת הדגל

(ברגש חמום מוח מן האספסוף מזנק אל הגם הרומאי, קורע מעליו את הדגל)

חמזם מוח: הנה רומא! הנה רומא! הנה רומא! (הנשים נמלטות מפניו בזעקות ובצריחות אימה. הוא מזנק אל הגברים, המפוחדים אף הם, ומטיל עליהם את הדגל)

הנה רומא! (מי שהדגל נוחת עליו — ממהר להשליכו לאחר, ומתחיל מישחק נועז בדגל, כאילו היה הדבר המסוכן ו־המפחיד ביותר. אט אט נמוג הפחד, והם נוכחים לדעת ש„לא מתים מזה". עתה הם מעיזים לגעת בדגל יותר ויותר, ואף ל־קרבו למקומות האינטימיים והבלתי מוגנים בגופם, כמו לאחוריהם ולמבושיהם: הם נשארים בחיים! חדוות הדבר משתלטת עליהם, ועתה הם עושים בדגל מעשים יותר ויותר נועזים. אחד מתנגב בו, שני שוגל אותו, שלישי יורק עליו — ומתרחש טכס של חילול דגל רומא, כשהפעולות הללו מלוות בצעקות)

הכל: הנה רומא! הנה רומא! (בשיא המישחק מציית מישהו את הדגל. לרגע הכל קופאים מול הדגל הבוער, ואז, ב־מישנה עוז, הם פורצים בצעקות)

צעקות: קחו לפידים! כולם אל העיר העליונה! לשרוף את ארמון אגריפס! ל־שרוף את בתי העשירים! לשרוף את ארכיון השטרות! לשרוף את שטרות ה־חוב...

מונולוג של יפה נפש

(כאשר דוממת האש, וגם שירת האספ־סוף דוממת, פונה רבי יוחנן בן זכאי אל הקהל)

אני, יוחנן בן־זכאי, שאמרתי: „אל תבהל לנתוץ במות גויים, שאם הן של עץ — תעשן כל אבן". אני, שדברי לא הובנו על־ידי בני דורי, שהשלום היה שנוי אצלם במחלוקת, אני אדבר אליכם בשפת־כם, למען תביגו אותי. חזיתי את החורבן שנים לפני שהתרחש בפועל ממש, כאשר ראיתי את רוח הקנאות שקמה בעם, וראיתי שואה גדולה מול פנינו... אני אשם בחורבן. אני, שאמרתי שכל המטיל שלום בין אומה לאומה לא תבוא עליו פורענות — לא לחמתי על דעותי כפי שהייתי צריך ללחום. ביום שגזרו את י"ח תקנות, היה עלי ל־קום ולומר: היום הזה נורא לישראל מן היום שבו נעשה העגל! גדשתם את הסאה וחיללתם את השם!

ייעודו של ישראל להביא שלום לעולם. שלום בין אדם לקונו, בין אדם לחברו, בין אומה לאומה. כל עוד ממלאים ישראל את ייעודם — כל פורענות לא תבוא עליהם, אך ביום שיזרעו שיגאה ופילוג ומילחמה בין אדם לאדם ובין אומה לאומה — תתרגש עליהם פורענות ויבוא עליהם פורענות ויבוא עליהם חורבן. בשמונה עשר גזירות שגזרתם על ישראל הבאתם מרי־בה לעולם וזרעתם שיגאה בין הבריות. שיגאת חינם. זו שיגאת החינם שעליה חרב המיקדש. כי הזורע שיגאה בין הבריות מחלל את השם! ואתם חיללתם את השם! לא רק בחורבן שהבאתם על הארץ: ב־חורבן שהבאתם על העם. על נפשו ועל רוחו. כי חורבן הרוח גורא מחורבן ה־ארץ...

שלום עכשיו או אבדון

אגריפס: אתם רוצים מילחמה? — תקבלו מילחמה. אבל איפה הצבא? איפה הנשק שאיתו תצאו למילחמה הזאת? איפה הצי האדיר שבעזרתו תכבשו את הים־התיכון מידי הרומאים? ומאין יבוא הממון הרב שבו תשלמו את הוצאות המילחמה? אני, המלך אגריפס, שראיתי ארצות ועמים, שואל אותכם: אתם עשירים מהגאלים? חכמים מהיוונים? גיבורים מהגרמנים? רבים ועצומים מכל העמים בעולם? על מה אתם סומכים? על מיכשולי הטבע ה־אדירים שימנעו מהצבא הרומאי לפלוש לארצנו? איזה מיכשולי טבע מגינים על מבואות הארץ הזאת? הרי האלפים? נהר הריינוס הרחב? מצוקי הפיריינאים? גם אותם חצו הרומאים... את כל ארצנו מחזי־קים הרומאים בעזרת לגיון אחד. בשעת הצורך יוכלו לקבץ לכאן שניים, שלושה ארבעה, חמישה — ואף שישה ושבעה לגיונות. מה תעמידו מול עשרים־וחמישה לגיונותיה של רומא? את חומת ירושלים? וכמה זמן תעמדו במצור: שנה? שנתיים? שלוש? לרומאים אין קושי לצור על העיר גם עשר או עשרים שנה, עד שכולכם תמותו ברעב ובצמא, כשם שעשו לא אחת לעיר שמתמרדת.

לפני שאתם עולים על דרך המילחמה, שאין ממנה חזרה, זיכרו מה עלה בגורל קרת־החדשה: נחרשה במחרשה. כל ה־עמים מקבלים את הסדר הרומאי, ורק אתם לבדכם תעצרו כוח להילחם בהם? בשם מה? מה תביאו לעולם? סדר טוב יותר מן הסדר הרומאי, או תוהו ובוהו של ברברים, שיאכלו איש את בשר רעהו? אתם רוצים להמית במו ידיכם את נשיכם ואת ילדיכם, ולהעלות על המוקד את ירוש־לים — עשו זאת. איש לא יעצור בעדכם. או מה אתם מדמים לכם: שהרומאים יילח־מו בכם על פי חוזה? אתם סומכים על כך שאם ידכם תהיה על העליונה, יטו לכם חסד, ולא ישרפו את ירושלים? פתאום אתם סומכים על טוב ליבם ועל עודל נפשם של הרומאים? ומדוע ינהגו בכם ב־מידת החסד והרחמים? משום שהכרזתם על נשמת הגוי שהיא טמאה מטבע בריי־תה, וכולה שיקוץ ופיגול, עד שגם מתנה אסור לקבל מן הנוכרי?! לא רק עליכם תמיטו אסון במילחמה הזאת, כי גם על כל היהודים הפזורים ברחבי האימפריה. אני מעיד עלי שמיים וארץ כי לא מנעתי דבר להציליכם מן הסכנה, ואתם תחליטו אם להחזיק בשלום, או ללכת לאבדון אחר אש הקנאות...

רצח המנהיג המתון

חנן בן־חנן, הכוהן הגדול, מופיע בשלבים הראשונים של המחזה כ„ראש ממשלת החירות". בסוף המחזה, לאחר שנכנע לקנאים לכל אורך הדרך, הוא נרצח על־ידם.

סירוס האויב

בדומה לגישה הבדלנית והגזענית של הקיצונים הישראליים בהווה, השחקן אבי פניני, בתפקיד של רומאי שסורס במהלך טכס ברית־המילה שלו.

הרב הראשי

בדומה לרב הראשי, הרב שלמה גורן, המחבר הלכות דתיות בעלות נימה דתית קיצונית, כך היו גם כמה מן הכהנים הגדולים בעת השתלטות הקנאים על ירושלים.